

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA
PREDNOSTI IN SLABOSTI UVEDBE EVRA V
SLOVENIJI

ŠPELA BATISTA

MENTOR
PRED. DR. BOŠTJAN AVER

KOPER, 2007

POVZETEK

Slovenija je 1. januarja 2007 uvedla evro, enotno valuto EU. Odpovedala se je denarni neodvisnosti oziroma jo je zamenjala za pričakovano večjo stabilnost in soodgovornost za skupne cilje EU. Prevzem evra kot nacionalne valute je pomenil na eni strani odpoved finančnih samostojnosti in žrtvovanje tolarja za prednosti in priložnosti, ki jih ponuja uvedba evra. Uvedba evra je bila gospodarska nuja, Slovenija pa bo s svojim realno in relativno majhnim deležem v gospodarstvu EU lahko le pridobila, ter se izognila možnim nevarnostim in občutljivostim v mednarodnih denarnih razmerjih in tokovih. Uvedba evra je prinesla za državo in posameznike številne prednosti oziroma koristi, kot so poenostavitev poslovanja, konkurenčnost v evroobmočju in manjša tečajna tveganja. Na drugi strani pa nam je uvedba prinesla tudi določena tveganja in slabosti, na katera moramo biti pozorni. Sem uvrščamo večjo vrednost denarne enote, številne podražitve, možnost pridobitve ponarejenih bankovcev in kovance evra.

Ključne besede: uvedba evra, enotna valuta EU, nacionalna valuta, mednarodna denarna razmerja, vrednost denarne enote

ABSTRACT

On the 1st of January, Slovenia has introduced Euro, the single currency of the EU. It has renounced the monetary independence and has replaced it with the expected major stability and joint responsibility for the common goals of the EU. On one hand, the introduction of Euro as a national currency means the abandonment of the financial independence and sacrifice of Tolar in favour of the advantages and opportunities that Euro has to offer. The introduction of Euro was a financial necessity as Slovenia with its actual and relative share in the EU economy will only gain this way and at the same time it will avoid the eventual weaknesses and sensitivities in the international monetary relations and flows. The introduction of Euro has brought many advantages for the country as well as for the individuals such as monetary and economic simplification, competitive position within the Euro area, smaller exchange risks, etc. On the other hand, it has brought us some risks and disadvantages, which we have to be careful about. Those are higher value of the monetary unit, numerous price increases, the risk of acquisition of forged Euro banknotes and coins, etc.

Key words: introduction of euro, unified currency EU, national currency, international monetary relationships, value of monetary unit

UDK: 336.747.5:339.923 (043.2)

VSEBINA

1 Uvod	1
1.1 Opredelitev področja in opis problema	1
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve	2
1.3 Predpostavke in omejitve	2
1.4 Predvidene metode raziskovanja	3
2 Pojem in pomen evra	5
2.1 Enotna valuta - evro.....	8
2.1.1 Značilnosti evro valute	11
2.1.2 Evrobankovci	12
2.1.3 Evrokovanci	14
2.2 Uvedba evra v Sloveniji	15
2.2.1 Predpristopna faza	16
2.2.2 Faza po pristopu k EU	17
2.2.3 Faza sodelovanja v ERM II	18
2.2.4 Uvedba evra.....	18
2.2.5 Centralni tečaj	20
2.2.6 Evro v plačilnem prometu	20
2.3 Prednosti uvedbe evra v Sloveniji	21
2.3.1 Inflacija in obrestne mere	21
2.3.2 Konkurenčnost v evroobmočju	21
2.3.3 Manjša tečajna tveganja	22
2.3.4 Poenostavitev poslovanja	22
2.4 Slabosti uvedbe evra v Sloveniji	22
2.4.1 Večja vrednost denarne enote	23
2.4.2 Podražitve	23
2.4.3 Ponaredki	24
2.5 Analiza primera iz prakse	24
2.5.1 Ponaredki evrobankovcev	24
2.5.2 Statistika ponaredkov evra	25
2.5.3 Metode za preprečevanje pridobitve ponaredkov evra.....	25
2.5.4 Primerjava pristnih bankovcev s ponaredki	27
3 Sklep.....	31
Literatura.....	35
Priloge.....	37

SLIKE

Slika 2.1 Evroobmočje	10
Slika 2.2 Evrosimbol.....	11
Slika 2.3 Evrobankovci	13
Slika 2.4 Slovenski evrokovanci	14
Slika 2.5 Uvajanje evra v Sloveniji.....	16
Slika 2.6 Varnostna nitka	28
Slika 2.7 Vodni znak.....	28
Slika 2.8 Pregledni motiv	28
Slika 2.9 Mikropisava	29

TABELE

Tabela 2.1 Ponaredki evra v Sloveniji v letu 2006	25
---	----

KRAJŠAVE

€	Evro
ECB	Evropska centralna banka
EMU	European Monetary Union - Evropska monetarna unija
FM	Fakulteta za Management Koper
ES	Evropska skupnost
ESCB	European System of Central Bank - Evropski sistem centralnih bank
EU	European Union - Evropska unija
PES	Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
UP	Univerza na Primorskem

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Zamisel o ustanovitvi Ekonomske in monetarne unije v Evropi je stara že več kot pol stoletja. Takoj po koncu druge svetovne vojne in še pred ustanovitvijo Evropskih skupnosti v 50-ih letih minulega stoletja, so namreč evropske države s tesnejšim sodelovanjem na področju denarne politike zagotavljale konvertibilnost svojih valut ter tako krepile trgovino in gospodarsko rast v povojni Evropi. Konkretnejše obrise je zamisel o monetarni uniji začela dobivati v začetku 70-ih let minulega stoletja, ko so se članice Evropskih skupnosti odločile za vzpostavitev Ekonomske in monetarne unije do leta 1980. Prvi korak na tej poti so države storile marca 1972, ko so določile najvišji še dovoljeni razpon vrednosti svojih valut glede na dolar. Nato so se omenjene države leta 1979 odločile, da vrednost svojih valut ustalijo v okviru evropskega mehanizma menjalnih tečajev. Osnovo zanj je predstavljal Evropski monetarni sistem z evropsko valuto in z določenim, vendar prilagodljivim centralnim tečajem, okoli katerega so nihale valute držav članic. Z načrtovano vzpostavitvijo notranjega trga, ki bi temeljil na prostem pretoku blaga, ljudi, storitev in kapitala, se je konec 80-ih let minulega stoletja še močnejše pojavila potreba po enotni evropski valuti. Tedanji predsednik Evropske komisije Jacques Delors je tako na pobudo držav članic Evropskih skupnosti leta 1989 predstavil načrt za oblikovanje Ekonomske in monetarne unije, ki naj bi potekala v treh fazah. Delorsova priporočila so bila nato zapisana v Maastrichtski pogodbi skupaj z natančnim časovnim načrtom za uvedbo evra. Prva faza je zajemala zagotovljen prost pretok kapitala med članicami. V drugi fazi je bila načrtovana ustanovitev Evropskega monetarnega inštituta, pozneje še Evropske centralne banke, določitev postopka zaradi previsokega proračunskega primanjkljaja in oblikovanje splošnih smernic gospodarske politike in konvergenčnih kriterijev. Euroobmočje je nastalo 1. januarja 1999, ko je 11 članic Evropske unije (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Italija, Irska, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalske, Španija) v tretji fazi uradno prevzelo evro kot svojo valuto. Dve leti pozneje je po izpolnitvi maastrichtskih kriterijev v euroobmočje vstopila še Grčija. Britanci, Danci in Švedi se za vstop v euroobmočje niso odločili. Velika Britanija in Danska sta si izborili možnost, da evra ne uvedeta. V euroobmočje je 1. januarja 2007 vstopila tudi Slovenija kot prva med novimi članicami Evropske unije. Leta 2008 bi ji predvidoma lahko sledili Estonija in Litva, ostale države pa prevzem evra načrtujejo v obdobju od leta 2009 do leta 2011. Evro se je skozi leta uveljavil kot močna in stabilna mednarodna valuta in kot simbol skupne evropske identitete in skupnih vrednot več kot tristo milijonov ljudi. Tako je evro s 1. januarjem 2007 postal tudi naš denar. Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije sta v ta namen pripravili obsežen program obveščanja javnosti. Predstaviti nam želijo delovanje evropskega

denarnega območja, vlogo Slovenije v njem, evrobankovce in kovance ter njihove značilnosti.

Odločila sem se, da se bom v svoji diplomski nalogi lotila zanimivega in trenutno aktualnega področja, ki je povezano s prevzemom evra v Sloveniji. S prevzemom evra smo pridobili določene prednosti in pa tudi slabosti. Menim, da so na prvem mestu med slabosti ponaredki bankovcev. Vedeti moramo, da se je prava problematika ponarejanja denarja pri nas pojavila z uvedbo evra. Preučila bom problem, ki je pomemben tako za posameznike, kot tudi za podjetja v vsakodnevnem življenju. Največjo pozornost bom namenila predstaviti temeljnih značilnosti in razlik med ponaredki in pristinimi bankovci. S poznavanjem osnovnih zaščitnih elementov na bankovcih, se lahko tako izognemo problemu ponarejanja, ki ga želim razrešiti.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomskega dela je podrobneje predstaviti ustanovitev Evropske unije in njeno širitev ter uvedbo evra v novih članicah Evropske unije. Ker je uvedba evra prinesla za posamezno državo številne prednosti oziroma koristi ter tudi določena tveganja, je bistven cilj diplomske naloge podrobneje predstaviti izpostavljenost države pomembnemu tveganju ponarejanja evrobankovcev, kar bo predstavljeno na konkretnem primeru iz prakse. Ne zadostuje da smo le teoretično seznanjeni z vsemi zaščitnimi elementi na bankovcih, potrebno je to tudi prenesti v prakso, v vsakdanje poslovanje z denarjem. Pridobljeno teorijo je potrebno tudi uspešno uporabiti. Tveganje pridobitve ponarejenih bankovcev je vsak dan večje, zato je potrebna velika previdnost. Evrobankovci so opremljeni z vrsto zaščitnih elementov, ki uporabnikom omogočajo, da enostavno in hitro preverijo, ali je bankovec pristen. Eden od ciljev diplomske naloge je tako tudi podrobneje predstaviti značilnosti evrobankovcev. Iz konkretnega primera iz prakse bom predstavila razlike med pravim bankovci in ponaredki. Nekatere razlike ponarejevalci težko imitirajo, zato so tudi takoj opazne, druge pa lahko opazijo le strokovnjaki.

1.3 Predpostavke in omejitve

Da lahko država članica Evropske unije postane del območja evra in uvede valuto evro, mora izpolniti dva pogoja, in sicer uskladiti nacionalno zakonodajo s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti ter izpolniti konvergenčna merila. Merila, s katerimi se ugotavlja gospodarska in pravna konvergenca med državami članicami, so bila določena z Maastrichtsko pogodbo leta 1992, zato jih pogosto imenujemo tudi maastrichtska merila. Slednja so nizka stopnja inflacije, primerljivost obrestnih mer, stabilen tečaj med

domačo valuto in evrom in vzdržni položaj javnih financ. S prevzemom evra se tako država odreče vodenju samostojne monetarne in tečajne politike. Določanje obrestnih mer je v evroobmočju naloga Evropske centralne banke, vrednost evra v primerjavi z drugimi svetovnimi valutami pa se pogosto oblikuje na mednarodnih deviznih trgih. Tako je omenjena zamenjava valute obsežen in zahteven projekt za državo, hkrati pa morajo biti nanjo dobro pripravljene tudi vsi njeni prebivalci. Pri pripravi diplomske naloge predpostavljam, da smo z uvedbo evra pridobili večjo možnost pridobitve ponaredkov bankovcev. Glede na to, da živimo v razvitem svetu, lahko pričakujemo vedno boljše ponaredke. Predpostavljamo lahko, da se z odprtostjo naših meja nevarnost pojava ponarejenega denarja v prometu povečuje in da bodo ponaredki vedno bolj in težje se jih bo prepoznalo. Tema, ki jo bom v diplomski nalogi podrobneje predstavila, je zelo aktualna, kar pomeni, da je lahko vsak dan kaj novega na področju ponarejanja denarja in bo diplomsko nalogo potrebno dnevno dopolnjevati. Pri pisanju diplomske naloge mi bo v pomoč predvsem literatura v obliki elektronskih virov, ker je le teh več in so lažje dostopni. Soočila se bom s težko dostopnostjo določenih informacij o zaščitnih elementih na bankovci, saj so zaupne narave in dostopni le ožjemu krogu strokovnjakov. Predpostavljam, da je uvedba evra v Sloveniji prinesla več prednosti kot slabosti, vendar menim, da so te slabosti večjega pomena kot same prednosti.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Evro je med Slovenci že dobro poznana valuta, saj se je že večina Slovencev srečala z evrom. Vendar je uvedba evra povzročila kar nekaj sprememb za vse nas. Navaditi se moramo na novo obliko, velikost, vrednost in značilnosti nove valute, tj. evra. Zavedati se moramo, da je evro v vsakdanjem življenju prinesel določene prednosti (enostavnejše nakupovanje blaga, storitev in potovanje, lažje primerjanje cen dobrin, konec menjave denarja in stroškov povezanih z menjavo itd.). Vendar je uvedba evra prinesla tudi določena tveganja v vsakodnevnem poslovanju z bankovci. Prepoznavanje zaščitnih elementov na bankovcih je temelj za prepoznavanje ponaredkov, saj lahko že brez tehničnih pripomočkov takoj prepoznamo pristne evrobankovce.

Diplomska naloga se v posameznih sklopih ukvarja s proučevanjem Evropske unije in analizo evra kot valute novih članic Evropske unije. Zato vsebuje mikroekonomsko, dinamično raziskavo. Pristop do raziskave je deskriptiven, v okviru tega pristopa pa bo pri proučevanju uporabljena metoda deskripcije in kompilacije, ki povzema ugotovitve drugih avtorjev.

2 POJEM IN POMEN EVRA

Zgodovina EU je opisana iz spletne strani Banke Slovenije. Današnja Evropska unija je sad trdega dela vseh, tako moških kot žensk, ki so vložili svoj trud v izgradnjo združene Evrope. EU je bila zgrajena na konkretnih dosežkih teh ljudi. Nikjer drugje na svetu se še ni zgodilo, da bi suverene države do takšne mere združile svoje pristojnosti, in sicer za področja, ki so tako pomembna za njihove državljane. EU je ustvarila enotno valuto in razgiban enotni trg, ki omogoča prost pretok oseb, storitev, blaga in kapitala. Prek družbenega napredka in poštene konkurence se trudi doseči, da bi čim več ljudi imelo koristi od enotnega trga.

Temeljna načela Evropske unije so podana v treh pogodbah:

- Pariški pogodbi, s katero je bila leta 1951 ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ);
- Rimskih pogodbah, s katerima sta bili leta 1957 ustanovljeni Evropska gospodarska skupnost (EGS) in Evropska skupnost za atomsko energijo (Euratom).

Te tri ustanovitvene pogodbe so bile naknadno spremenjene:

- z Enotnim evropskim aktom (1986);
- s Pogodbo o ustanovitvi Evropske unije (Maastricht, 1992);
- z Amsterdamsko pogodbo (1997); ter
- s Pogodbo iz Nice (2001).

Zaradi teh pogodb so bile v pravnem smislu vzpostavljene zelo tesne vezi med državami članicami EU. Zakoni Evropske unije neposredno vplivajo na državljane EU in jim dajejo točno določene pravice.

Prvi korak na poti evropskega združevanja je bil storjen, ko je šest držav (Belgija, Zvezna republika Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) ustanovilo skupni trg za premog in jeklo. Namen tega je bil, da bi po Drugi svetovni vojni ponovno zavladal mir med zmagovalci in poraženci, ki so se na ta način lahko zblížali kot enakopravni narodi in začeli sodelovati znotraj skupnih institucij.

Nato se je šest držav članic odločilo, da bodo ustanovile Evropsko gospodarsko skupnost (EGS), ki bo temeljila na skupnem trgu za vrsto blaga in storitev. Tako so 1. julija 1968 v teh šestih državah povsem ukinili carine in v tem času, tj. v šestdesetih letih, so nastale skupne politike, namreč trgovinska in kmetijska.

Ta podvig je bil tako uspešen, da so Danska, Irska in Združeno kraljestvo sklenili, da so bodo pridružili Skupnostim. Ta prva širitev, ki je pomenila povečanje števila članic s šest na devet, se je zgodila leta 1973. Istočasno so Skupnosti prevzele nove naloge in uvedle nove politike, tj. socialno, regionalno in okoljsko. Tako je bil leta 1975

ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), ki naj bi omogočal izvajanje regionalne politike.

V začetku sedemdesetih let so vodilni možje v Skupnosti ugotovili, da je treba vzpostaviti ravnovesje med različnimi gospodarstvi in prišli do spoznanja, da je za to potrebna denarna unija. Nekako v istem času so Združene države sklenile, da bodo ukinile konvertibilnost dolarja v zlato. To je bil začetek velike nestabilnosti za svetovne denarne trge; stanje se je še poslabšalo v času naftnih kriz leta 1973 in 1979. Evropski denarni sistem (EMS), ki je bil uveden leta 1979, je nekoliko pomagal pri ustalitvi menjalnih tečajev in spodbudil članice Skupnosti k izvajanju strogih politik, ki so jim omogočale ohranitev medsebojne pomoči in vzpostavitev reda v gospodarstvu.

Leta 1981 se je Skupnostim pridružila tudi Grčija, ki sta ji pet let kasneje sledili še Španija in Portugalska. Tedaj se je zares izkazalo, da je treba nujno uvesti strukturne programe, kakršni so bili na primer Integrirani programi za Sredozemlje (IMP), katerih namen je bil zmanjšati razlike v gospodarskem razvoju med 12 državami članicami. Istočasno je postajala EGS vedno pomembnejša na mednarodnem prizorišču. Med leti 1975 in 1989 je podpisala vrsto konvencij o pomoči in trgovinskem sodelovanju z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami. Na podlagi teh konvencij je junija 2000 nastal Sporazum iz Conotonoua. Instrumenti, kakršen je ta, omogočajo Evropi, ki velja za svetovno trgovinsko velesilo, da nastopi na svetovnem prizorišču in je pri tem tudi opazna. In končno, Evropska unija se zavzema za izvajanje skupne zunanje in varnostne politike. Skupaj z gospodarsko recesijo v začetku osemdesetih let je bil na udaru tudi evropesimizem. Novo upanje se je pojavilo, ko je leta 1985 Evropska komisija pod predsedstvom Jacquesa Delorsa objavila t.i. belo knjigo, ki je vsebovala časovni razpored, po katerem naj bi bil do 1. januarja 1993 končan enotni evropski trg. Evropske skupnosti so ta visokoleteči načrt tudi sprejele in ga vnesle v Enotni evropski akt, ki je bil podpisan februarja 1986 in je stopil v veljavo 1. julija 1987. Vendar je padec Berlinskega zidu leta 1989 pomenil drastično spremembo politične podobe Evrope. Posledica tega dogodka je bila združitev Nemčije 3. oktobra 1990. V približno istem obdobju so se države srednje in vzhodne Evrope osvobodile izpod sovjetske oblasti in se odločile za demokratični sistem vladanja. Decembra 1991 je razpadla tudi Sovjetska zveza. Vendar so se spremembe dogajale tudi v Evropskih skupnostih. Države članice so se pogajale za novo pogodbo, ki jo je Evropski svet (sestavljeno iz predsednikov držav in vlad) sprejel decembra 1991 v Maastrichtu. Ta t.i. Pogodba o ustanovitvi Evropske unije, je začela veljati 1. novembra 1993. Tedaj se je EGS preimenovala v Evropsko skupnost (ES). Obstoječemu sistemu Skupnosti so bila dodana področja meddržavnega sodelovanja in tako je s to pogodbo nastala Evropska unija (EU). Zastavljeni so bili novi, visokoleteči cilji za države članice - denarna unija do leta 1999, evropsko

državljanstvo, nove skupne politike, vključno s skupno zunanjo in varnostno politiko (SZVP) in novi dogovori glede notranje varnosti.

Na novo nastala evropska dinamičnost in spreminjajoče se geopolitične razmere so navdihnile Avstrijo, Finsko in Švedsko, da so se 1. januarja 1995 pridružile EU. Tako je Unija do tistega trenutka štela 15 držav članic in bila je na poti, da uresniči enega svojih najveličastnejših ciljev, in sicer zamenjati nacionalne valute z enotno evropsko valuto, evrom. Tako je 1. januarja 2002 12 držav članic (ki sestavljajo območje evra) začelo uporabljati evrobankovce in kovance. Euro je postal ena najmočnejših denarnih valut na svetu in danes uživa približno tak status kot ameriški dolar.

Tudi Evropejci se morajo ob prehodu v 21. stoletje soočiti z izzivi, ki jih prinaša globalizacija. Nove revolucionarne tehnologije in neverjetno povečana uporaba interneta spreminjajo podobo svetovnega gospodarstva. Žal pa so posledice tako velikih premikov v gospodarstvu tudi socialni nemiri in kulturni šok.

S tem v mislih je Evropski svet na srečanju marca 2000 v Lizboni sprejel celovito strategijo za posodobitev gospodarstva EU, ki bi se na ta način lahko spopadlo na svetovnem trgu z drugimi večjimi tekmeci, kakršne so na primer Združene države ali na novo industrializirane dežele. Lizbonska strategija se zavzema, da bi se prav vse panoge gospodarstva odprle za konkurenčni trg, hkrati spodbuja inovativnost in poslovne naložbe ter posodobitev izobraževalnega sistema po celi Evropi, da se lahko zadovoljijo potrebe, ki jih narekuje informacijska družba. Reforma je toliko bolj potrebna, če upoštevamo brezposelnost in zvišane pokojninske stroške, ki tarejo gospodarstva držav članic. Volivci se vedno pogosteje obračajo na državo v upanju, da bi poiskala praktične rešitve za ta vprašanja (Banka Slovenije 2007).

Sledi povzetek iz spletne strani Banke Slovenije. Evropska unija si je komaj oddahnila od zadnje širitve, ko je štela 15 članic, in že je na njena vrata potrkalo 12 novih morebitnih kandidatk za članstvo. Sredi devetdesetih let so za članstvo zaprosile države, ki so nekoč spadale pod sovjetski blok (Bolgarija, Češka republika, Madžarska, Poljska, Romunija in Slovaška), tri baltske države, ki so bile včasih del Sovjetske zveze (Estonija, Latvija in Litva), ena izmed nekdanjih jugoslovanskih republik (Slovenija) in dve sredozemski državi (Ciper in Malta).

EU je v tem uvidela priložnost, da pomaga pri procesu stabilizacije evropske celine in podeli s temi na novo nastajajočimi demokracijami vse pozitivne stvari, ki jih je prineslo evropsko združevanje. Pogajanja o združitvi z državami kandidatkami so se začela decembra 1997 v Luxembourgju in decembra 1999 v Helsinkih. Unija se je tako pripravljala na svojo dotlej največjo širitev. Za deset držav kandidatk so se pogajanja o pridružitvi zaključila 13. decembra 2002 v Kopenhagenu in maja 2004 so se pridružile EU. Evropska unija ima zdaj 27 držav članic in v prihodnosti se bo njihovo število še povečalo.

Več kot pol stoletja trajajoč proces združevanja je pustil neizbrisen pečat v zgodovini Evrope in načinu razmišljanja njenih prebivalcev. Vlade držav članic se ne glede na politično prepričanje dobro zavedajo, da je doba, v kateri je bila absolutna nacionalna suverenost na prvem mestu, že mimo, in da je edini način, da se stari narodi še naprej razvijajo na gospodarskem in socialnem področju ter da ohranijo svojo moč v očeh sveta, ta, da združijo moči in kujejo skupno usodo (Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo).

Z združitvijo so se končala tudi starodavna nasprotja med evropskimi državami. Občutke večvrednosti in uporabo sile pri reševanju mednarodnih razlik je zamenjala t.i. metoda Skupnosti, za katero je značilno skupno iskanje rešitev. Ta metoda, ki išče ravnovesje med nacionalnimi interesi in interesi EU in ki ob upoštevanju nacionalne raznolikosti ustvarja identiteto EU, je v današnjem času še posebej pomembna. Zahvaljujoč tej metodi so države, katerih sistemi temeljijo na demokraciji in svobodi, lahko ostale skupaj v obdobju hladne vojne. Konec nasprotij med Vzhodom in Zahodom ter ponovna politična in gospodarska združitve celine predstavljajo zmago evropskega duha - duha, ki ga narodi Evrope potrebujejo bolj kot kdajkoli prej.

Evropska unija ponuja rešitev za velike izzive globalizacije – rešitev, ki izraža vrednote, za katere se zavzemajo Evropejci. Predvsem pa predstavlja EU najboljšo vstopnico za prihodnost, v kateri bosta vladala mir in svoboda (Banka Slovenije 2007).

2.1 Enotna valuta - evro

O enotni valuti je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Od januarja 2002 več kot 492 milijonov evropskih državljanov vsak dan uporablja evro kot plačilno sredstvo. Od podpisa Maastrichtske pogodbe, ki je februarja 1992 utemeljila načelo enotne evropske valute, pa vse do trenutka, ko so začeli bankovci in kovanci evra krožiti po državah EU, je preteklo komaj petnajst let - zares kratko obdobje za izvedbo projekta, ki je tako enkrat v svetovni zgodovini. Evro je nadomestil valute, ki so bile skozi stoletja v mnogih državah simboli in nosilci nacionalne suverenosti. Z novo valuto je Evropa naredila velik korak v približevanju gospodarski uniji. Poleg tega je državljanom EU okrepila zavest o skupni evropski identiteti. Z evri v žepu lahko nakupujemo in potujemo po večjem delu EU, ne da bi bilo treba zaviti v menjalnico.

Od kod izvira ideja o enotni evropski valuti? Njena zgodovina sega nazaj v leto 1970, ko se je v Wernerjevem poročilu, imenovanem po takratnem predsedniku luksemburške vlade, pojavil predlog o približevanju gospodarstev in valut šestih držav EGS. Marca 1979 pa je bil z vzpostavitvijo Evropskega denarnega sistema (EDS) narejen prvi korak v to smer. Namen EDS je bil zmanjšati nihanja menjalnih tečajev med valutami držav članic. Dovoljena meja teh nihanj se je gibala med 2,25 % in 6 %.

Mehanizme EDS pa je oslabilo zaporedje kriz, ki so nastale zaradi nestabilnosti ameriškega dolarja in šibkosti nekaterih valut, ki so, zlasti v obdobju mednarodnih napetosti, postale žrtev špekulantov. Z napredovanjem Evrope proti enotnem trgu pa je vedno bolj naraščala potreba po območju denarne stabilnosti. Logična posledica Enotnega evropskega akta, ki je bil podpisan februarja 1986, sta bila približevanje evropskih gospodarstev in potreba po omejitvi nihanj menjalnih tečajev njihovih valut. Kako naj bi sicer deloval enotni trg, ki temelji na prostem pretoku ljudi, blaga in kapitala, če je možna devalvacija valut? Z devalvacijo bi namreč imela določena valuta konkurenčno prednost pred ostalimi valutami, kar bi vodilo v izkrivljanja v trgovanju.

Na zasedanju Evropskega sveta v Madridu junija 1989 je predsednik komisije Jacques Delors predložil načrt in časovni raspored za vzpostavitev Gospodarske in denarne unije (GDU). Ta načrt je bil kasneje vključen v Maastrichtsko pogodbo, ki je bila podpisana februarja 1992. Pogodba je določila vrsto meril, ki jih morajo izpolniti države, če želijo postati članice GDU. Ta merila so v celoti zadevala gospodarsko in finančno disciplino: obvladovanje inflacije, znižanje obrestnih mer, zmanjšanje proračunskega primanjkljaja na največ 3 % BDP, omejitev javnega zadolževanja na največ 60 % BDP in stabilizacija menjalnega tečaja valute. Na nek način je bilo treba zagotoviti stabilnost enotne valute, inflacija namreč slabi konkurenčnost gospodarstva, hkrati pa spodkopava zaupanje ljudi in zmanjšuje njihovo kupno moč. Iz tega razloga je bila ustanovljena neodvisna Evropska centralna banka (ECB) s sedežem v Frankfurtu, katere naloga je določiti obrestne mere in s tem ohraniti vrednost evra.

Junija 1997 je Evropski svet v Amsterdamu sprejel dve pomembni resoluciji.

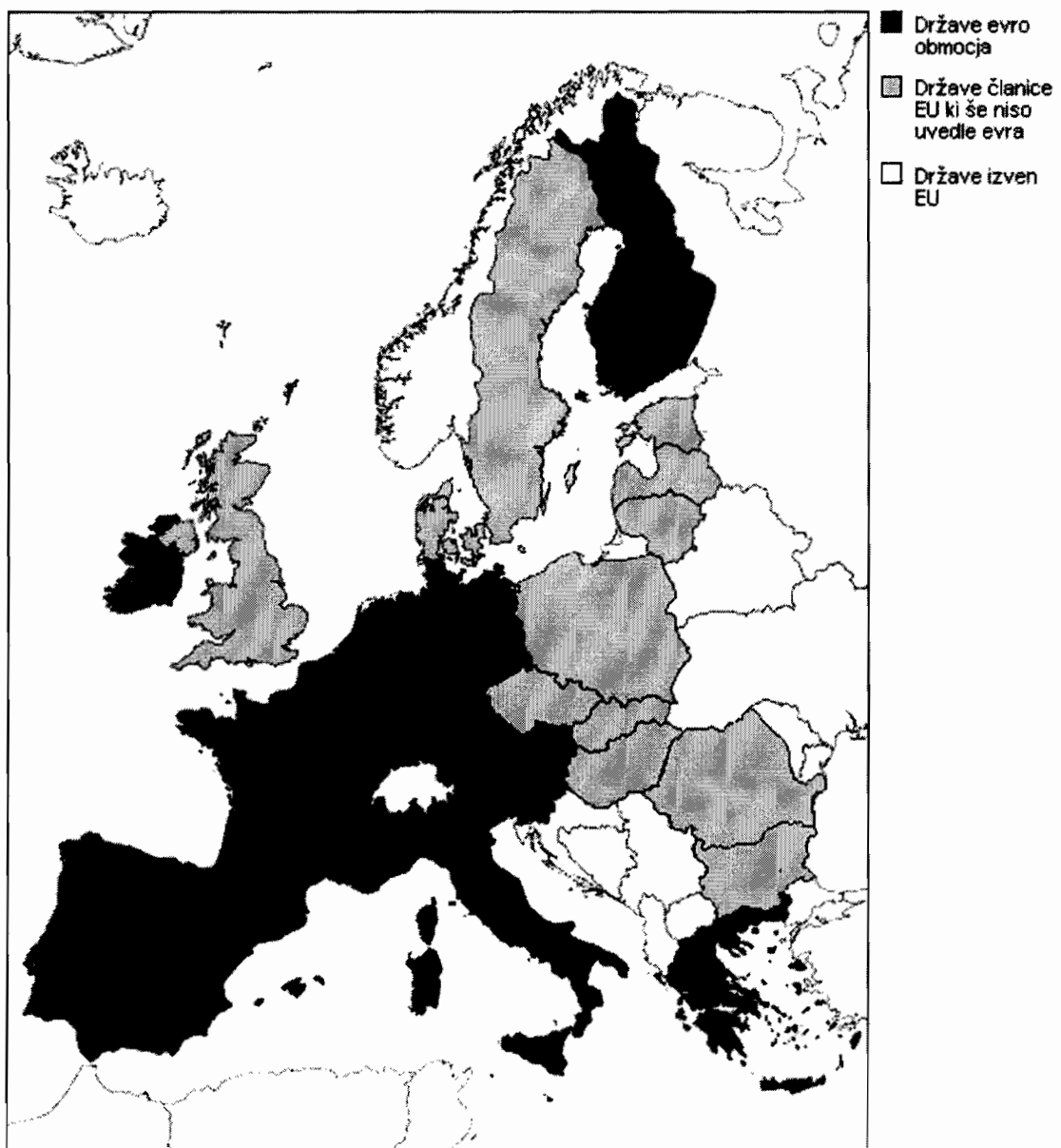
- S prvo, znano pod imenom Pakt stabilnosti in rasti, so se zadevne države zavezale k proračunski disciplini. Vse bodo budno pazile druga na drugo in ne bodo dovolile, da bi katera od njih imela prevelike primanjkljaje.
- Druga resolucija je bila namenjena gospodarski rasti. Z njo so se države članice in komisija trdno zavezale, da bodo poskrbele, da ostane zaposlovanje na vrhu seznama prizadevanj EU.

Decembra 1997 je Evropski svet v Luxembourg sprejel še eno resolucijo. Vsebovala je pomembno odločitev glede usklajevanja gospodarskih politik, in sicer da se ministri držav, vključenih v območje evra, lahko neuradno srečujejo in razpravljajo o vprašanjih v zvezi s posameznimi skupnimi odgovornostmi glede enotne valute. S tem korakom so politični voditelji EU odprli pot za še tesnejše vezi med državami, ki so sprejele evro. Napredek pri vzpostavljanju GDU je olajšal odprtje in dokončno oblikovanje enotnega trga. Kljub nestabilnim razmeram v svetu (borznim krizam, terorističnim napadom in vojni v Iraku) je stopnja stabilnosti in predvidljivosti v območju evra ravno pravšnja za investitorje in potrošnike. Zaradi uspešne in nepričakovano hitre uvedbe kovancev in bankovcev v prvi polovici leta 2002, se je

zaupanje evropskih državljanov v evro še povečalo. Ljudem veliko pomeni, da lahko neposredno primerjajo cene v različnih evropskih državah in si s tem olajšajo nakupovanje.

Evro je postala druga najpomembnejša valuta na svetu. Skupaj z ameriškim dolarjem se vedno pogosteje uporablja za plačilni promet s tujino ter in kot rezervna valuta. Finančni trgi v območju evra se pospešeno združujejo, do združitve pa prihaja ne le med borzno-posredniškimi družbami, temveč tudi med borzami (Banka Slovenije 2007).

Slika 2.1 Evroobmočje

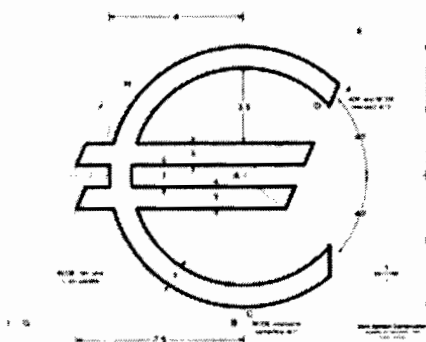

Vir: Banka Slovenije 2007a

2.1.1 Značilnosti evro valute

Značilnosti evro valute so povzete iz spletne strani Evro-za vse nas. Evro je enotna valuta EU. Skupna evropska valuta je ime dobila na zasedanju Evropskega sveta, ki je potekal 15. in 16. decembra 1995 v Madridu. Šefi držav in vlad takratnih članic EU so potrdili, da bo ime »euro« enako zapisano v vseh uradnih jezikih ter da bo nadomestilo generični izraz ECU, ki se je uporabljal kot obračunska enota. Na zasedanju so se dogovorili, da bodo dovolili eno in edino odstopanje, in sicer Grčiji zaradi drugačne abecede. Takšna odločitev je bila nato potrjena še v uredbah Sveta EU iz leta 1997 in 1998. Slednja ureja še vprašanje centa ali stotina, pri katerem so nacionalne različice dovoljene. Težava se je pojavila z vstopom novih članic 1. maja 2004, saj si je Slovenija poleg Latvije, Litve in Madžarske prizadevala, da bi bil mogoč nacionalni zapis evro, a so ostale članice vztrajale pri enotnem zapisu. Zato so oktobra 2004 na zasedanju Odbora stalnih predstavnikov Sveta EU v Bruslju na pobudo nekaterih novih članic sprejeli kompromis glede zapisa imena skupne evropske valute. Slovenija je pisanje imena evro z "u" sprejela, ker gre za lastno ime valute in ker se že uporablja v vsej zakonodaji EU, vztrajali pa smo na pravici do sklanjanja po nacionalnih pravilih, kjer se končnice pripenjajo na koren besede, to je na prve tri črke. Skupna valuta se tako piše euro, dovoljeno pa je sklanjanje po nacionalnih jezikovnih pravilih. Tako je v slovenskih različicah evropske zakonodaje in ostalih pravno-formalnih besedilih EU ime skupne valute zapisano euro. V vsakdanjem življenju, uradni in siceršnji javni rabi ter poslovanju, pa se evro v Sloveniji še vedno piše z "v", kar pa seveda ne izključuje možnosti uporabe zapisa euro (Evro-za vse nas 2007).

Slika 2.2 Evrosimbol

Vir: Informacije o uvedbi evra v Sloveniji 2007a

Evrosimbol je kombinacija grške črke epsilos, kar se navezuje na Staro Grčijo kot zibelko evropske civilizacije, ter na prvo črko besede Evropa. Dve vodoravni in vzporedni črti predstavljata trdnost in stabilnost skupne valute (Informacije o uvedbi evra v Sloveniji 2007).

Zakonodaja dopušča poljubno uporabo simbolov evra:

- €: 123,45 € ali
- EUR: 123,45 EUR.

2.1.2 Evrobankovci

O evrobankovcih je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Evrobankovci so izdani v sedmih različnih vrednostih: po 5, 10, 20, 50, 100, 200 in 500 evrov. V celotnem evroobmočju so vsi zakonito plačilno sredstvo in v vseh državah evroobmočja so enaki. Zaradi različnih barv in velikosti bankovcev jih je mogoče preprosto ločiti.

Na bankovcih je predstavljeno sedem obdobjev evropske kulturne zgodovine: klasika, romantika, gotika, renesansa, barok in rokoko, arhitektura železa in stekla ter moderna arhitektura. Stili poudarjajo tri elemente: okna, vrata in mostove. Okna in vrata, ki so na sprednjih straneh, simbolizirajo odprtost in sodelovanje v Evropi, mostovi pa simbol povezovanja Evrope in preostalega sveta. 12 zvezd Evropske unije predstavlja dinamiko in harmonijo sodobne Evrope.

Ostali elementi na bankovcih so:

- ime valute (evro) izpisano v latinici (EVRO) in grški pisavi (ΕΥΡΩ),
- kratica Evropske centralne banke v petih jezikovnih različicah (BCE, ECB, EZB, EKT in EKP predstavlja enajst uradnih jezikov Evropske unije ob izdaji prve serije),
- znak za zaščito avtorskih pravic ©,
- zastava Evropske unije,
- podpis prvega predsednika ECB Willema F. Duisenberga ali pa sedanjega predsednika ECB Jeana-Claudea Tricheta, ki je položaj prevzel 1. novembra 2003. Veljavni so oboji, ne glede na podpis.

Vsaki nacionalni centralni banki (NCB) evrosistema je bila dodeljena ena črka, ki se uporablja v serijski številki na vseh bankovcih te države (Belgija Z, Grčija Y, Nemčija X, Španija V, Francija U, Irska T, Italija S, Luksemburg I*, Nizozemska P, Avstrija N, Portugalska M, Finska L). To je zanesljiv podatek, katera nacionalna centralna banka je bankovec izdala.

Evropski monetarni inštitut je februarja 1996 razpisal natečaj za oblikovanje evrobankovcev. Decembra istega leta je Svet Evropskega monetarnega inštituta izmed 44 anonimnih predlogov izbral eno rešitev. Svet je podprla tako mednarodna žirija priznanih strokovnjakov s področja trženja, oblikovanja in umetnostne zgodovine kot tudi javnost po posvetovanju, ki je bilo opravljeno v 14 članicah Evropske unije. Evrobankovce je tako oblikoval Robert Kalina iz avstrijske centralne banke (Oesterreichische Nationalbank). Vodilna tema njegovega oblikovanja so bila »Obdobja

in slogi v Evropi«, zato bankovci predstavljajo arhitekturne sloge sedmih obdobij v kulturni zgodovini, ki pa ne predstavljajo resničnih stavb. Prav tako mostovi na hrbtni strani bankovcev dejansko ne obstajajo. Če bi bili prikazani resnični mostovi, bi uporabniki bankovcev lahko povezovali z državo, v kateri se nahajajo. Mostove, ki so podobni tistim, ki so upodobljeni na bankovcih, je mogoče najti v mnogih evropskih državah. Enako velja za slike oken in portalov, ki so stilizirane ilustracije in ne upodobitve konkretnih predlogov. Po vrsti popravljalnih tehničnih korakov se je tiskanje evrobankovcev začelo junija 1999. Potekalo je na 15 različnih mestih in ob sodelovanju 40 različnih dobaviteljev surovin je tiskanje nadzorovala ECB. Pri tem je uporabljala enotni sistem za nadzor kakovosti, ki je zagotavljal enake standarde za vse bankovce (Banka Slovenije 2007).

Slika 2.3 Evrobankovci

Barva: siva
Obdobje: klasika

Barva: rdeča
Obdobje: romantika

Barva: modra
Obdobje: gotika

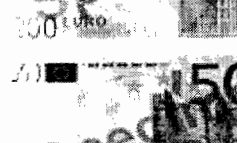
Barva: oranžna
Obdobje: renesansa

Barva: zelena
Obdobje: barok in rokoko

Barva: rumenorjava
Obdobje: arhitektura železa in stekla

Barva: vijolična
Obdobje: sodobna arhitektura 20.st.

Vir: Evropska centralna banka 2007a

2.1.3 Evrokovanci

O evrokovancih je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Evrokovanci so izdelani v osmih vrednostih: po 1, 2, 5, 10, 20, 50 centov ter 1 in 2 evra. Za kovance je značilno, da imajo enotno evropsko sprednjo stran ter nacionalno oblikovano hrbtno stran, ki označuje, v kateri državi je bil kovanec izdan. Vsi evrokovanci, ne glede na različne nacionalne strani, so plačilno sredstvo na celotnem evroobmočju. Tudi Slovenija je izbrala svoje evrske kovance. Izveden je bil dvostopenjski javni anonimni natečaj za oblikovanje. Na podlagi javnega povabila za zbiranje predlogov motivov je bilo določeno število oblikovalcev povabljenih k sodelovanju. 132 predlagateljev je predlagalo 192 različnih motivov. Posebna komisija je nato organizirala zaprt anonimen natečaj, na katerem je bil izbran projekt Miljenka Licula z Majo Licul in Janezom Boljkom. Posebnost slovenskih evrskih kovancev je, da imajo ob zunanjem robu izpisan napis »Slovenija«, s čimer naj bi dosegli prepoznavnost v domačem okolju in v Evropi.

Kovanci so različno veliki in se razlikujejo po barvi, teži in debelini. Vsebujejo pa tudi številne znake (npr. različno nazobčan rob), ki omogočajo lažjo prepoznavnost za slepe in slabovidne.

Vsaka država članica Evrosistema lahko enkrat na leto izda priložnostni spominski kovanec za 2 €. Ti kovanci imajo enake lastnosti in enako evropsko stran kot običajni kovanci za 2 €. Razlikujejo se edino po svoji priložnostni podobi nacionalne strani. Za priložnostne spominske kovance se lahko uporablja samo apoen za 2 €. Taki kovanci so zakonito plačilno sredstvo v celotnem evroobmočju, kar pomeni, da morajo biti sprejeti in se lahko uporabljajo enako kot vsi drugi kovanci.

Leta 2004 je bil izdan prvi priložnostni spominski kovanec, posvečen olimpijskim igram v Atenah, ki ga je izdala Grčija (Banka Slovenije 2007).

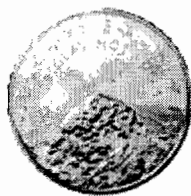
Slika 2.4 Slovenski evrokovanci

France Prešeren

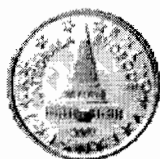
Primož Trubar

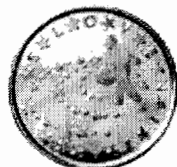
Triglav

Dva lipicanca

Plečnikova zamisel slovenskega parlamenta

Groharjev Sejalec

Knežji kamen

Štorklja

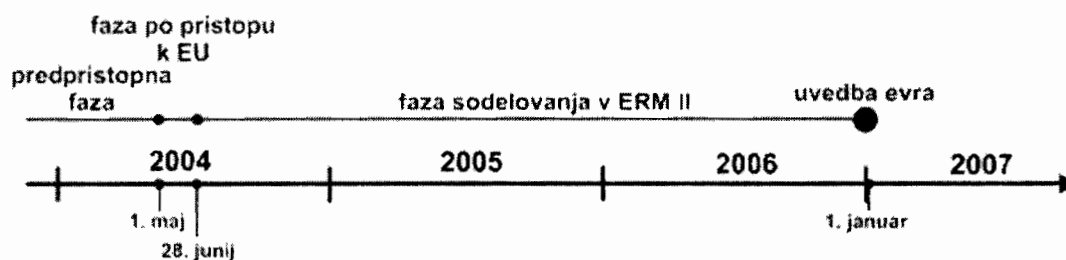
Vir: Evro-za vse nas 2007a

2.2 Uvedba evra v Sloveniji

Priprave na uvedbo evra v Sloveniji, kot tudi v drugih državah, ki bodo prevzele evro, lahko razdelimo v naslednje faze:

- predpristopna faza,
- faza po pristopu k EU,
- faza sodelovanja v ERM II ter
- uvedba evra po izpolnitvi vseh zahtevanih konvergenčnih kriterijev.

Slika 2.5 Uvajanje evra v Sloveniji

Vir: Banka Slovenije 2007b

2.2.1 Predpristopna faza

O predpristopni fazi je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Predpristopna faza predstavlja obdobje pred vstopom v EU. To je bilo za Slovenijo obdobje do 1. maja 2004. Potrebno je bilo izpolniti kriterije za članstvo v EU, kopenhavenske kriterije, ki določajo, da država lahko postane članica EU, če izpolnjuje naslednje pogoje: ima stabilne ustanove, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin (politični kriteriji), ima delujoče tržno gospodarstvo in se je sposobna soočiti s konkurenco in tržnimi silami znotraj EU (gospodarski kriteriji) in je sposobna prevzeti obveznosti članstva, vključno s privrženostjo ciljem politične, ekonomske in monetarne unije (sposobnost prevzema *acquis*, tj. pravnega reda Evropske skupnosti). Iz zadnjega kriterija izhaja, da mora nova država članica EU v poznejši fazi, ko izpolni maastrichtske konvergenčne kriterije, uvesti evro kot svojo valuto. Ti so opredeljeni v členu 121(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in v Protokolu o konvergenčnih kriterijih iz člena 121 te pogodbe. Konvergenčni kriteriji se nanašajo na doseganje: nizke stopnje inflacije, zdravih javnih financ, nizke stopnje obrestnih mer in stabilnih tečajev valut.

Konvergenčne kriterije ločimo na ekonomske in pravne. Med ekonomske kriterije štejemo doseganje visoke stopnje stabilnosti cen. Stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotnih točk presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate glede stabilnosti cen. Mednje štejemo tudi vzdržnost položaja javnih financ. Javnofinančni primanjkljaj ne sme presegati 3% BDP, razen če je to razmerje znatno in neprestano upadalo ter doseglo raven blizu referenčne vrednosti ali v drugem primeru, je prekoračitev referenčne vrednosti samo izjemna in začasna ter razmerje ostaja blizu referenčne vrednosti. Javni dolg ne sme presegati 60% BDP, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost. Eden izmed ekonomskih kriterijev je tudi trajnost konvergence. Dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo

inflacije za več kakor 2 odstotni točki. Slednji pa je upoštevanje normalnih mej nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznih tečajev ERM II, vsaj dve leti, brez devalvacije valute. Pravni konvergenčni kriteriji pa pomenijo skladnost nacionalne zakonodaje z določbami Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (zagotovitev popolne neodvisnosti nacionalne centralne banke).

Izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev ocenjujeta Evropska komisija in ECB¹ v konvergenčnih poročilih najmanj enkrat na dve leti ali na zahtevo države članice EU, ki še ni uvedla evra. Svet EU v sestavi finančnih ministrov na predlog Evropske komisije po posvetovanju z Evropskim parlamentom in po razpravi v Evropskem svetu s kvalificirano večino odloči, ali določena država članica izpolnjuje potrebne zahteve za uvedbo evra. Do sedaj je te kriterije izpolnilo naslednjih 13 držav članic EU: Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija in Slovenija. Evra niso uvedle: Velika Britanija, Danska, Švedska, Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška, Bolgarija in Romunija, ki so sicer članice EU.

Pred pristopom k EU je morala Slovenija prevzeti tudi evropske predpise, ki se nanašajo na EMU (EMU *acquis*). Gre za določbe v zvezi s prostim pretokom kapitala, neodvisnostjo centralne banke, osnovnim ciljem monetarne politike ter prepovedjo financiranja javnega sektorja s strani centralne banke. EMU *acquis* obsega tudi prepoved privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij. Poleg tega pa je bilo treba zagotoviti zdrav bančni sistem in finančno stabilnost v državi (Banka Slovenije 2007).

2.2.2 Faza po pristopu k EU

O fazi po pristopu k EU je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Pristopna faza se prične z vstopom v EU in konča z vstopom v EMU. Slovenija od dne pristopa k EU (1. maja 2004) sodeluje v EMU, vendar ima status države z odstopanjem glede uvedbe evra. Akt o pogojih pristopa v 4. členu določa, da vse nove države članice od dne pristopa sodelujejo v Ekonomski in Monetarni Uniji (EMU) kot države članice z odstopanjem po členu 122 Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti (PES). To pomeni, da za Slovenijo po pristopu k EU veljajo določbe, ki se nanašajo na Ekonomsko Unijo, ne pa tudi tiste, ki se nanašajo na monetarno unijo. Slovenija mora upoštevati pravila koordinacije ekonomskih politik in se izogibati čezmernim javno finančnim primanjkljajem.

¹ ECB je od 1. januarja 1999 odgovorna za izvajanje denarne politike evroobmočja.

Kot članica EU si je morala Slovenija prizadevati za izpolnitev vseh konvergenčnih kriterijev za uvedbo evra. Banka Slovenije je postala z vstopom v EU del ESCB (ne pa tudi Evrosistema), guverner Banke Slovenije pa je postal član razširjenega Sveta ECB². Politika deviznega tečaja je do pristopa k EU v pristojnosti posamezne države pristopnice, po pristopu k EU pa jo je potrebno obravnavati kot zadevo skupnega interesa (Banka Slovenije 2007).

2.2.3 Faza sodelovanja v ERM II

O fazi sodelovanja v ERM II je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Faza se je začela 28. junija 2004 z vstopom Slovenije v ERM II in je trajala do uvedbe evra 1. januarja 2007. V ERM II so bile poleg slovenskega tolarja vključene še danska krona, estonska krona, litovski litas, ciprski funt, latvijski lats, malteška lira in slovaška krona, ki so v ERM II vključene še vedno. V ERM II so valute držav članic EU, ki niso uvedle evra in sodelujejo v tem sistemu, vezane na evro, vendar lahko tečaj valute niha znotraj določenega razpona. V okviru ERM II se v medsebojnem dogovoru določi centralni tečaj evra za valuto vsake države članice EU izven evroobmočja, ki sodeluje v ERM II. Končno odločitev o menjalnem razmerju med evrom in tolarjem je sprejelo 12 finančnih ministrov držav članic evroobmočja in Slovenije na zasedanju, ki je bilo 11. julija v Bruslju. Standardni razpon nihanja lahko znaša $\pm 15\%$ od centralnega tečaja, lahko pa se dogovori tudi ožji razpon. Država članica EU, ki ni uvedla evra, se sicer sama odloči o tem, kdaj bo svojo valuto vključila v ta sistem, vendar se to od nje pričakuje.

Dvoletno sodelovanje v ERM II, v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez prilagoditve centralnega tečaja navzdol oziroma devalvacije, je eden izmed pogojev za uvedbo evra. V tej fazi se samostojnost monetarne politike zmanjša. Politika deviznega tečaja je osredotočena na stabilnost tečaja glede na evro (Banka Slovenije 2007).

2.2.4 Uvedba evra

O uvedbi evra je povzeto iz spletne strani Banke Slovenije. Zadnjo fazo predstavlja uvedba evra po izpolnitvi zahtevanih konvergenčnih kriterijev. Izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev za Slovenijo sta 16. maja 2006 Evropska centralna banka in Evropska komisija, z objavo konvergenčnih poročil, ocenili kot uspešno. Kriterij stabilnosti deviznega tečaja, sodelovanje v ERM II najmanj dve leti v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez devalvacije valute, je

² Svet ECB je sestavljen iz šestih članov izvršilnega odbora in guvernerjev nacionalnih centralnih bank iz trinajstih držav evroobmočja.

Slovenija izpolnila po preteku dveh let, 28. junija 2006. Svet EU v sestavi finančnih ministrov je nato na predlog Evropske komisije po posvetovanju z Evropskim parlamentom in po razpravi v Evropskem svetu s kvalificirano večino odločil, ali določena država članica izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo evra. Svet EU je 11. julija 2006 sprejel odločitev, da Slovenija uvede evro 1. januarja 2007. Ko je Slovenija uvedla evro, je Banka Slovenije postala del Evrosistema in prenesla pristojnost glede vodenja monetarne politike na Evrosistem. Guverner Banke Slovenije pa je postal član Sveta ECB. Evro je bil uveden kot zakonito plačilno. Menjava nacionalne valute je bila mogoča po treh scenarijih: s prehodnim obdobjem, brez prehodnega obdobja (scenarij velikega poka) ali z obdobjem postopnega opuščanja. Slovenija je izbrala scenarij velikega poka, kar je poenostavilo prehod na evro v primerjavi z državami, ki so to storile pred nami. Po tem scenariju je evro kot edino denarno enoto zamenjal tolar ob prehodu v novo leto. Prehod na evro je bil nekoliko lažji zaradi upoštevanja izkušenj držav, ki so to storile pred nami. Pri tem je najpomembnejša izbira scenarija velikega poka, po kateri je sedaj evro kot edina knjižna in denarna valuta zamenjal tolar v trenutku. Scenarij velikega poka vključuje tudi odločitev o le 14-dnevnom obdobju dvojnega obtoka, ki se je iztekel 14. januarja 2007. Takrat smo se morali Slovenci dokončno posloviti od tolarja in evro je postal edino zakonito plačilno sredstvo v državi (Banka Slovenije 2007).

Zamenjava gotovine je opisana iz zbirke *Evro za vse nas*. Zamenjava tolarске gotovine v evro je bila pri bankah do 1. marca 2007 brez provizije, po tem datumu pa banke zaračunavajo provizijo. Brezplačna menjava tolarске gotovine za evre je možna le še pri Banki Slovenije, kjer bomo lahko tolarске kovance brezplačno menjali vse do konca leta 2016, tolarске bankovce pa brez časovne omejitve. Informativno dvojno označevanje cen se konča 30. junija 2007. Konča se po šestih mesecih od uvedbe evra (*Evro za vse nas 2006*).

Iz Zakona o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih je povzeta obrazložitev o dvojnem označevanju. Podjetja bodo lahko cene dvojno označevala tudi po preteku tega obdobja, v kolikor bodo presodila, da je to potrebno. Zakon o dvojnem označevanju cen določa le, da morajo biti cene označene tako, da jih uporabnik preprosto prebere in primerja med seboj (ZDOCTE).

Uspešen prehod na evro je nedvomno plod temeljitih priprav vseh vpletenih, tako v zasebnem kot javnem sektorju. Trgovci so k uspešnemu prehodu prispevali s tem, da so denar vračali izključno v evrih, pomembno pa je h gladkemu prevzemu nove valute prispeval tudi pozitiven duh, s katerim smo v procesu sodelovali državljani.

2.2.5 Centralni tečaj

Tečaj zamenjave, po katerem je evro zamenjal tolar, je določil Svet EU v skladu s členom 123(5) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti po določitvi, da Slovenija izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo evra. V skladu s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti namreč sprejme Svet EU s soglasjem držav članic, ki že imajo evro in držav članic, ki evro uvajajo ter na predlog Evropske komisije in po posvetovanju z Evropsko centralno banko tečaj, po katerem evro nadomesti valuto države članice, ki evro uvaja (Evro pred vrati 2006).

Podatki o centralnem tečaju so dostopni na spletni strani Banke Slovenije. Centralni tečaj zamenjave tolarja z evrom je $1 \text{ EUR} = 239,640 \text{ SIT}$ in je začel veljati z uvedbo evra, to je 1. januarja 2007. Tečaj je bil določen z Uredbo Sveta (ES) št. 1086/2006 z dne 11. julija 2006 o spremembi Uredbe (ES) št. 2866/98 o menjalnih razmerjih med evrom in valutami držav članic, ki sprejmejo evro (Banka Slovenije 2007).

Sledi povzetek besed gospoda Ravnika. Za preračun se vedno uporablja tečaj zamenjave kot število s šestimi značilnimi mesti ($1 \text{ EUR} = 239,640 \text{ SIT}$). Prepovedano je uporabljati inverzno menjalno razmerje ($1 \text{ SIT} = 0,00417... \text{ EUR}$), ker lahko povzroči nenatančne rezultate, še posebej pri velikih zneskih. Tečaj zamenjave se uporablja za preračunavanje med evrom in tolarji v obe smeri. Prodajne cene in storitve se preračunavajo iz tolarjev v evre na najmanj tri decimalna mesta in zaokrožijo in izkazujejo na ne manj kot dve decimalni mesti (najbližji cent). Če je rezultat preračunavanja znesek, ki je točno na sredini, se ta zaokroži navzgor (Ravnik 2006, 53).

2.2.6 Evro v plačilnem prometu

Povzetek besed gospoda Ravnika o evru v plačilnem prometu. 1. januarja 2007 je evro postal zakonito plačilno sredstvo v Republiki Sloveniji. 10. člen Zakona o uvedbi evra št. 974/98 določa, da imajo vsi bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro, status zakonitega plačilnega sredstva. Obdobje dvojnega obtoka se je začelo 1. januarja 2007 ob 00.00 uri in je trajalo do vključno 14. januarja 2007 do 24.00 ure. V obdobju dvojnega obtoka se je kot zakonito plačilno sredstvo uporabljajo tudi bankovce in kovance, ki so se glasili na tolar. Od tega datuma naprej pa se v plačilnem prometu uporablja le evro. Pojem zakonitega plačilnega sredstva pomeni, da lahko dolžnik z njim dokončno poravnava svojo denarno obveznost, upnik pa je zakonito plačilno sredstvo dolžan sprejeti. Pri plačevanju blaga in storitev z bankovci visokih apoenov pa je potrebno upoštevati tudi načelo proporcionalnosti. Neutemeljeno bi bilo sklepati, da gre za zavračanje sprejemanja zakonitega plačilnega sredstva v primeru, ko želi nekdo z bankovcem za 200 € ali 500 € plačati blago ali storitev, ki stane nekaj evrov, trgovec pa nima drobiža za vračilo. V opisanem primeru lahko pride do tega, da posel zaradi

tehničnih razlogov (pomanjkanje drobiža ali blagajniški maksimum) ne bo sklenjen z gotovinskim plačilom. V takšnem kontekstu je potrebno interpretirati tudi določilo 23. člena Zakona o uvedbi evra, ki predpisuje globo za prekršek pravne ali fizične osebe, ki opravljajo dejavnost in ki po dnevu uvedbe evra odklanjajo sprejemanje evrobankovcev in evrokovancev. Zakon o uvedbi evra je začel veljati 24. novembra 2006. Od tega datuma naprej je vnaprejšnja najava zavračanja sprejemanja posameznih apoenov evrobankovcev in kovancev v nasprotju z zakonom (Ravnik 2006, 54-56).

Iz spletne strani Banke Slovenije so povzeti podatki o evru v plačilnem prometu. V trinajstih članicah EU (Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, zadnja se jim je pridružila Slovenija), ki predstavljajo tako imenovano evroobmočje, so evrobankovci in evrokovanci zakonito plačilno sredstvo. Evrogotovina se ne uporablja le v teh državah članicah, ampak tudi v francoskih čezmorskih departmajih (Guadeloupe, Martinique, Francoska Gvajana in Réunion, Azori, Madeira, Kanarskih otokih, Saint-Pierre-et-Miquelon, Mayotte, San Marinu, Vatikanu, Monaku, Andori, Črni gori in Kosovu), ki so sklenile poseben dogovor o uporabi evra (Banka Slovenije 2007).

2.3 Prednosti uvedbe evra v Sloveniji

Uvedba evra v Sloveniji je prinesla prednosti za celotno gospodarstvo, podjetja in potrošnike.

2.3.1 Inflacija in obrestne mere

Evro prinaša koristi varčevalcem in posojilojemalcem, saj omogoča več varčevalnih možnosti in lažje izposojanje sredstev na večjem in bolj likvidnem finančnem trgu. Prednost uvedbe evra v Sloveniji je povezana še s koristmi za gospodarstvo nasploh, saj se lahko zato dolgoročno pričakuje nižja inflacija in obrestne mere, kar ugodno vpliva na investicije in gospodarsko rast (Evro-moj denar 2006).

2.3.2 Konkurenčnost v evroobmočju

Slovenskim podjetjem, ki več kot polovico trgovinske menjave opravijo z evroobmočjem, je uvedba evra prinesla poenostavitev operativnega poslovanja, znižanje transakcijskih stroškov, manjša tečajna tveganja, preglednejše cene pri kalkulacijah, enostavnejšo primerljivost finančnih izkazov in okrepljeno ponudbo finančnih produktov. Zaradi dviga mednarodnega ratinga države je pričakovati večje zanimanje tujih vlagateljev. Sprememba valute nalaga dodatne stroške predvsem na področju

informativskih tehnologij, vendar pa jih koristi uvedbe evra po izkušnjah držav evroobmočja presegajo (Evro-moj denar 2006).

2.3.3 Manjša tečajna tveganja

Z uvedbo evra so odpravljena nihanja deviznega tečaja med državami članicami, ki so uvedle evro, ter s tem povezanih tveganj in stroškov. Poleg tega so odpravljene tudi različni transakcijski stroški, povezani z menjavo valut oziroma z upravljanjem različnih valut (npr. stroški deviznih transakcij, stroški zavarovanja pred tečajnim tveganjem, stroški čezmejnih plačil, stroški upravljanja računov v različnih valutah) (Evro-moj denar 2006).

2.3.4 Poenostavitev poslovanja

Z evrom lahko članice evroobmočja uživamo vse prednosti, ki jih ponuja notranji trg EU. Skupna evropska valuta namreč pomembno dopolnjuje projekt notranjega evropskega trga, saj z zniževanjem transakcijskih stroškov in večjo preglednostjo trga omogoča njegovo učinkovitejše delovanje. Tako lahko z evrom državljanje članice evroobmočja lažje potujemo in nakupujemo po EU, saj nam ni treba več menjavati denarja ob prestopu meje. Lažje primerjamo cene blaga in storitve, stroške posojil, ki jih najamemo pri tujih bankah, lažja pa je tudi primerjava donosov naložb v različne finančne instrumente. Posebej pri večjih nakupih (npr. osebnih vozil, bele tehnike ...) lahko lažje izberemo boljšega ponudnika. Malim in srednje velikim podjetjem evro omogoča enostavnejše zadolževanje na evropskih finančnih trgih, večja podjetja pa z izdajo dolžniških ali lastniških vrednostnih papirjev lažje pridobijo kapital za naložbe (Evro-moj denar 2006).

2.4 Slabosti uvedbe evra v Sloveniji

Med slabosti uvedbe evra v Sloveniji lahko kratkoročno uvrstimo stroške, ki jih je podjetjem povzročila menjava tolarja z evrom. Ti so povezani predvsem s prilagoditvijo informacijske tehnologije, preoblikovanjem računovodstva in izdelave finančnih izkazov ter dodatnim izobraževanjem zaposlenih. Vendar mikroekonomski razlogi vključevanja v enotno valutno območje temeljijo na predpostavki, da so prihranki zaradi uporabe skupne valute večji od enkratnih stroškov prehoda na skupno valuto (Evro-moj denar 2006).

Med slabosti, ki so stalnega pomena, lahko omenimo večjo vrednost denarne enote, vsakodnevne podražitve blaga in storitev, možnost pridobitve ponarejenih bankovcev in kovancev pri vsakodnevem poslovanju.

2.4.1 Večja vrednost denarne enote

Iz spletne strani Evropske centralne banke je povzet odstavek o večji vrednosti denarne enote. V Sloveniji je bilo v primerjavi s povprečjem v novih članicah EU manj strahu pred uvedbo evra. Potrošniki smo se že morali ali pa se bomo še morali privaditi spremembam vrednosti posamezne denarne enote, kar je po izkušnjah iz drugih držav tudi določen psihološki šok. Zneski na plačilnih listah so znatno nižji, hkrati pa obstaja bojazen, da potrošniki manjših denarnih enot ne znajo dovolj ceniti oziroma jim pripisati dejanske vrednosti, kar lahko privede do težav pri nadzorovanju zasebnega proračuna. Še vedno Evropska komisija in državni organi skupaj s potrošniškimi organizacijami opozarjajo na spremembo vrednosti denarnih enot (Evropska centralna banka 2007).

Pri plačevanju s tolarji smo vrnjeni drobiž pogosto enostavno spregledali, zato je večinoma obležal na blagajnah, po žepih ali pa doma. Z uvedbo evra je plačevanje s kovanci in bankovci nižjih vrednosti postalo pomembno, saj se cene osnovnih življenjskih potrebščin (kruh, krušno pecivo, mleko, moka ...) vrtijo okoli enega evra. Zato je v naših žepih kmalu opazen vsak cent, ki ga ne smemo pustiti na blagajnah. Navaditi se moramo, da kovance porabljamo sproti, namesto da jih shranjujemo doma (Prihaja evro 2006).

2.4.2 Podražitve

Iz spletne strani Zveza potrošnikov Slovenije je povzet odstavek o podražitvah. Spremljanje cen izdelkov in storitev pred uvedbo evra in po njej izvaja Zveza potrošnikov Slovenije v sodelovanju z mednarodnim inštitutom za potrošniške raziskave, finančna sredstva za omenjeno izvedbo pa je prispeval Urad RS za varstvo potrošnikov. Ker so morala podjetja in trgovine v evre preračunati vse cenike, obstaja še vedno bojazen prikritega dvigovanja cen zaradi preračunavanja iz nacionalne valute v evro in zaokroževanja navzgor. Vendar naj bi z dvojnimi označevanjem cen preprečili takšne podražitve. Ljudje naj bi se v času dvojnega označevanja cen privadili na novo merilo vrednosti. Nadzor nad pravilnim zaokroževanjem in preračunavanjem opravljajo tudi inšpekcijske službe.

Po podatkih statistikov, so v mesecu januarju zabeležili številne podražitve, in sicer največ pri hrani, brezalkoholnih pijačah, gostinskih in drugih storitvah, ter alkoholnih pijačah in tobaku. Podražitve hrane so sezonskega značaja, višje cene gostinskih in drugih storitev pa so tudi posledica prilagajanja novi valuti. Katero blago in storitve so se podražile zaradi uvedbe evra, je po mnenju Statističnega urada RS težko reči. Tako so podražitve bolj izjema kot pravilo (Zveza potrošnikov Slovenije 2007).

2.4.3 Ponaredki

Ponarejanje denarja je postopek, ki ni storjen po naključju ali s sprenevedanjem, v izbruhu strasti ali ekstremni revščini, ampak je kriminalno dejanje. Gre za eno najstarejših oblik kriminala v zgodovini. Je svetovni in mednarodni pojav, s katerimi se srečujejo tako v najsodobnejše opremljenih bankah kot tudi v najbolj zaostalih deželah sveta.

Slovenija je majhno denarno območje, zato profesionalno ponarejanje tolarja za tuje in domače kriminalne združbe ni bilo zanimivo. To pa ne velja sedaj, ko je Slovenija uvedla evro. Večja vrednost valute pripelje do vedno večjih možnosti ponaredkov, zato je dobro poznati zaščitne elemente evrskih bankovcev in tudi kovancev.

2.5 Analiza primera iz prakse

Strokovno prakso, ki je obvezna sestavina študijskega programa na Fakulteti za Management v Kopru, in sicer na visokošolskem strokovnem programu VS Management (2005), sem opravljala v menjalnici Friend. Opravljala sem menjalniške posle. Za opravljanje menjalniških poslov je potrebno predhodno od Združenja bank Slovenije pridobiti potrdilo o opravljenem menjalniškem izobraževanju. Potrdilo sem pridobila marca 2004.

Poleg vsega potrebnega za opravljanje menjalniških poslov, je menjava denarja ključnega pomena. Delo blagajnikov v menjalnici zajema določene naloge in obveznosti. Med najpomembnejše naloge spada velika pazljivost pri odkrivanju ponaredkov. Da sem ob sprejemu denarja lahko presodila ali imamo opravka s pravim denarjem ali ponaredkom, je bilo potrebno, da poznam najrazličnejše elemente kovanega in papirnatega denarja, ki sem jih pregledala ob sprejemu na okencu v menjalnici. Le tako in s pomočjo izkušenj, sem lahko odkrila morebitne napake, ki jih nehote naredijo ponarejevalci. Ne smemo pozabiti dejstva, da se danes srečujemo s ponarejevalci, ki so visoko usposobljeni strokovnjaki in svoj posel obvladajo vsaj tako dobro kot strokovnjaki v tiskarnah in kovnicah pravega denarja. Moja končna ugotovitev je, da odkrivanje in prepoznavanje denarja predstavlja eno najbolj zahtevnih področij bančnega, menjalniškega ter tudi vsakdanjega poslovanja.

2.5.1 Ponaredki evrobankovcev

Predmet ponarejanja gotovine so tako bankovci kot tudi kovanci. Vendar so pri kovancih stroški izdelave v primerjavi z dobičkom visoki, zato se ponarejevalci raje odločajo za ponaredke bankovcev. Pri evrih gre največkrat za ponaredke bankovcev za 20, 50, 100 in 200 EUR in kovancev za 2 EUR. Kakovost ponarejenih bankovcev je v

zadnjem času vse boljša, ponaredki so izdelani bodisi z računalniško tehnologijo, na sodobnih fotokopirnih strojih ali celo po tiskarskem postopku.

Z uvedbo enotne evropske valute so postale možnosti za ponarejevalce še bistveno večje. Ponarejeni bankovci, ki so proizvedeni in distribuirani v eni državi, lahko lažje pridejo tudi v drugo državo članico, lahko so tudi izdelani v eni državi in dani v obtok v drugi državi ali sočasno v več drugih državah.

2.5.2 Statistika ponaredkov evra

Statistiko ponaredkov evra najdemo na spletni strani Banke Slovenije. V Sloveniji so za ugotavljanje pristnosti bankovcev in kovancev pristojni Nacionalni center za ponaredke pri Banki Slovenije, Nacionalni analitski center za evrske bankovce in Nacionalni analitski center za evrske kovance, ki delujeta pri Centru za forenzične preiskave ministrstva za notranje zadeve.

Evropska centralna banka je 12. januarja 2007 objavila informacijo o ponarejanju evrobankovcev. Leta 2006 je bilo vzeti iz obtoka 565.000 ponarejenih evrobankovcev, kar je za 2,9 % manj v primerjavi z letom 2005 (Banka Slovenije 2007).

Lani so po podatkih Nacionalnega centra za ponaredke v Sloveniji odkrili 2.629 ponarejenih evrskih bankovcev. Največ ponarejenih evrskih bankovcev je bilo odkritih na območjih, ki mejijo z Italijo, in sicer v igralnicah, na bencinskih servisih in hotelih.

Tabela 2.1 Ponaredki evra v Sloveniji v letu 2006

Apoen	5 €	10 €	20 €	50 €	100 €	200 €	500 €	Skupaj
Količina	2	2	164	337	991	117	1.016	2.629
Odstotek	0,1 %	0,1 %	6,2 %	12,8 %	37,7 %	4,5 %	38,6 %	100 %

Vir: Banka Slovenije 2007c

Za zaščito pred ponarejanjem gotovine vlagajo emisijske banke velika sredstva. Tako so evrobankovci opremljeni z vrsto dodatnih zaščitnih elementov, ki omogočajo, da lahko relativno hitro in zanesljivo preverimo, ali so pristni.

2.5.3 Metode za preprečevanje pridobitve ponaredkov evra

Pristnost bankovcev lahko preverimo na več načinov. Te metode sem tudi sama uporabljala v menjalnici za ugotavljanje pristnosti bankovcev. Metode za preprečevanje pridobitve ponaredkov evra in dodatni zaščitni elementi so povzeti iz zgibanke € naš denar.

Pojem in pomen evra

Otip

Z otipom lahko občutimo na bankovcu pod prsti izbokline, ki so posledica posebnega postopka, imenovanega globoki tisk, s pomočjo katerega nastane otipljiv relief, ki olajša prepoznavanje pristnih bankovcev. Na evrobankovcih so otipljivi naslednji elementi: kratice Evropske Centralne Banke, oznaka vrednosti in osrednji motiv, upodobitve oken in vrat (€ naš denar 2006).

Pogled

Bankovce moramo pogledati in podržati proti viru svetlobe. Na obeh straneh nepotiskane površine bankovca bomo opazili vodni znak. Prav tako bomo opazili arhitekturni motiv in oznako vrednosti. Pozorni moramo biti tudi na varnostno nitko, ki poteka po celotni širini bankovca. V njej bomo zasledili besedo »EVRO« in oznako vrednosti. Opazili bomo tudi pregledni motiv. En segment oznake vrednosti evra je odtisnjen na sprednji strani bankovca, drugi pa na hrbtne strani. Oba elementa se slikovno dopolnjujeta, tako lahko ob opazovanju bankovca pri neposredni svetlobi vidimo slikovno celoto (€ naš denar 2006).

Nagib

Z nagibom lahko v desnem predelu na sprednji strani bankovcev za 5 €, 10 € in 20 € opazimo hologramski trak. Če spreminjamo položaj bankovca, se izmenično kot hologram pojavljata večbarvni evro simbol in oznaka vrednosti. Na hrbtne strani teh bankovcev lahko najdemo iridescentni trak. Trak zasveti pri spreminjanju položaja bankovca, razvidna sta evro simbola in oznaka vrednosti. Na sprednji strani bankovcev za 50 €, 100 €, 200 € in 500 € je poseben hologramski znak. Če bankovec premikamo, lahko izmenično kot hologram razpoznamo večbarvno oznako vrednosti in na bankovcu upodobljen arhitekturni motiv. Na bankovcih z najvišjo nominalno vrednostjo moramo biti pozorni na optično spremenljivo barvo. Oznaka vrednosti v spodnjem desnem kotu hrbtne strani teh štirih bankovcev je pri opazovanju od zgoraj vijolična, z drugega zornega kota pa olivno zelena ali rjava (€ naš denar 2006).

Dodatni zaščitni elementi

Dodatne zaščitne elemente je mogoče opaziti s povečevalnim steklom ali z ultravijolično svetilko. Povečevalnega stekla v menjalnici nisem uporabljala, ker smo imeli ultravijolično svetilko, ki zadostuje pri ugotavljanju ponaredkov bankovcev.

Mikrotisk lahko opazimo s povečevalnim steklom na nekaterih bankovcih, kot drobno pisavo na sprednji strani bankovca. Zapis je jasen in oster (znotraj grškega zapisa ΕΥΡΩ - EURO v grški abecedi).

Pod ultravijolično svetlobo se papir pristnega bankovca ne sveti, v papirju se pojavijo vdolžna vlakna v rdeči, modri in zeleni barvi. Zastava Evropske unije je zelena, zvezde pa so oranžne. Podpis predsednika ECB se obarva zeleno, velike zvezde in majhni krogi na sprednji strani se svetijo. Zemljevid, most in številka vrednosti na hrbtni strani se sveti rumeno (€ naš denar 2006).

2.5.4 Primerjava pristnih bankovcev s ponaredki

Primerjava pristnih bankovcev s ponaredki je povzeta iz zgibanke € naš denar. Pri presoji denarja moramo vedeti kako se določeni znaki obnašajo na pravem denarju, upoštevati moramo določene spremembe do katerih pride zaradi obrabljenosti le-teh v rednem obtoku, ter presoditi ali so ponarejevalci poskušali posamezne znake na denarju spremeniti ali ponarediti. Določene znake na posameznih pravih bankovcih je potrebno do dobra poznati, saj to je edini način, s katerim se zavarujemo pred ponaredki.

Bistvenega pomena je sam papir, ki je temelj oz. pogoj za izdelavo kvalitetnega bankovca. Originalni bankovci so izdelani iz 100 % bombaža najboljše kvalitete z dodatkom veziv. Imajo konkreten otip, so prožni in čvrsti, šelestijo in imajo značilen kovinski zvok. Pod UV svetlobo ostanejo temni oziroma nekoliko vijoličasti in imajo izredno dolgo življenjsko dobo. Za razliko od teh so ponaredki izdelani na komercialnem papirju, ki je iz celuloze in jih je potrebno beliti z optičnimi belili, zaradi česar pod UV svetlobo pobelijo. So izredno neprožni in neobstojni, zato imajo zelo kratko življenjsko dobo, saj se hitro obrabijo.

Takoj za papirjem moram poudariti, da je kvaliteta pravega bankovca odvisna tudi od vrste tiskarskih barv in vrste tiskarskih tehnik. Tiskarji za tisk pravih bankovcev uporabljajo štiri tiskarske barve (cijan, magento, rumeno in črno), katere se hitro sušijo, se ne razlivajo na papirju in so odporne na razne lake, topila, razredčila in fizikalne razvijalce. V tako kvalitetni papir se v postopku izdelave papirja vgrajujejo še dodatne zaščite.

Varnostna nitka je pri pravih bankovcih vidna kot odebeljena linija, katero lahko otipamo in izvlečemo, je plastična ali kovinska. Na njej je mikropisava z nominalno vrednostjo, oznako »EURO«. Pod UV svetlobo izstopi rumeno, rdeče ali kombinirano. Pri ponarejenih bankovcih je vrisana spredaj ali zadaj, na obeh straneh ali samo na potiskanem delu. Pod UV svetlobo izstopi ali ne (€ naš denar 2006).

Slika 2.6 Varnostna nitka

Pravi
bankovec

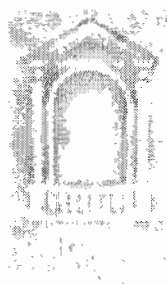

Ponaredek

Vir: Evropska centralna banka 2007b

Vodni znak je pri pravih bankovcih v papirju viden proti beli svetlobi, pod UV svetlobo ne izstopi in gre za ročno in težko ponaredljivo delo umetnika. Pri ponaredkih je tiskan spredaj, zadaj ali na obeh straneh bankovca s sivo ali blede rumeno barvo, pod UV svetlobo izstopi kot madež, ker je natiskan. Ni nujno, da je sploh ponarejen, lahko ga tudi sploh ni (€ naš denar 2006).

Slika 2.7 Vodni znak

Pravi
bankovec

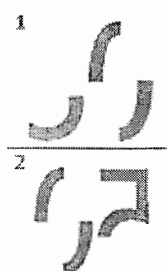

Ponaredek

Vir: Evropska centralna banka 2007c

Pregledna motiva sta na pravih bankovcih na sprednji strani in zadnji strani in se morata pokrivati in barvno dopolnjevati (apoenška vrednost). Na ponaredkih se motiva pogostokrat ne ujemata, niti barvno ne usklajujeta, zaradi česar dajejo povsem drugačen videz (€ naš denar 2006).

Slika 2.8 Pregledni motiv

Pravi
bankovec

Ponaredek

Vir: Evropska centralna banka 2007d

Mikropisava je na pravih bankovcih ostra, jasno razvidna in čitljiva le s povečevalnim steklom (EYRΩ). Na ponaredkih besedilo sploh ni čitljivo in pisava je nejasna (€ naš denar 2006).

Slika 2.9 Mikropisava

Pravi
bankovec

Ponaredek

Vir: Evropska centralna banka 2007e

Optično spremenljiva barva je na pravih bankovcih narejena s posebno tehniko, pri kateri so določene številke na bankovcih tiskane v dveh barvah. Ob nagibanju bankovca se barva številčne oznake vrednosti na hrbtni strani bankovca preliva iz vijolične v olivno zeleno ali rjavo. Pri ponarejenih bankovcih je ponarejena samo barva, katero vidimo pod pravim kotom.

Hologram je zaščita na pravih bankovcih, kjer gre za tehniko optično spremenljivega lika. Srebrna folija preprečuje ponarejanje s pomočjo fotokopiranja, računalniškega »skeniranja« ali »printanja«. Ob nagibanju bankovca se hologramska podoba spreminja iz številčne oznake vrednosti bankovca v podobo okna ali vrat in obratno. V ozadju se mavrični koncentrični krogi iz drobnih črk premikajo iz sredine proti robovom hologramskega znaka. Na hologramu je opaziti perforacije, ki oblikujejo simbol €. Vidimo lahko tudi drobne številke, ki kažejo vrednost bankovca. Ponaredki holograma nimajo.

Reliefni tisk je posebni tisk, kjer je tiskarsko črnilo glavne podobe, črk in številčne oznake vrednosti na sprednji strani pravega bankovca na otip nekoliko dvignjeno ali gostejše. Reliefni tisk lahko otipamo z blazinicami prstov ali z nohtom. Za slepe in slabovidne so v globokem tisku odtisnjene reliefne oznake, ki jih je mogoče otipati. Ponaredki so fotokopirani ali računalniško »printani«, zato reliefnega tiska nimajo in so gladki (€ naš denar 2006).

Sledijo podatki povzeti iz spletne strani Banke Slovenije. Številčna oznaka na pravih bankovcih je točno določena. Vsak bankovec ima svojo serijsko številko po določenem zaporedju. Številke in črke so v isti liniji, enako velike, istega tipa in enako razmaknjene med seboj. Za ponaredke je značilno, da se pojavljajo iste serijske številke na več bankovcih.

Velikost pravih bankovcev je točno določena. Pri dimenzijah ni odstopanj. Ponarejeni bankovci po enake velikosti in odstopanja so pri razrezu.

Vseh zaščit prav gotovo ne morem zapisati, saj zaradi narave problematike ostajajo informacije pri zaščiti denarje še vedno dokaj skope in vezane na ozek krog strokovnjakov, ki se s tem ukvarjajo (Banka Slovenije 2007).

Pri presoji kateregakoli bankovca ne zadošča samo teoretično vedenje, po katerih elementih se ponarečki razlikujejo od originala, temveč je potrebno tudi praktično usposabljanje za odkrivanje ponarejenega denarja.

3 SKLEP

Slovenija je 1. januarja 2007 uvedla enotno valuto, evro. Pred samo uvedbo evra obdobje razdelimo na tri faze. V predpristopno fazo štejemo obdobje pred vstopom države v EU, ko je morala Slovenija izpolniti kopenhavenske kriterije, ki določajo, da država lahko postane članica EU. Ti kriteriji so politični (da ima stabilne ustanove, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin) in gospodarski (da ima država delujočo tržno gospodarstvo in da se je sposobna soočiti s konkurenco in tržnimi silami znotraj EU) ter kriterij, da je država sposobna prevzeti obveznost članstva, vključno s ciljem ekonomske in monetarne unije. Ko država izpolni konvergenčne kriterije, mora v kasnejši fazi uvesti evro kot svojo valuto.

Konvergenčni oz. Maastrichtski kriteriji vključujejo nizko stopnjo inflacije, nizko stopnjo obrestnih mer, stabilni tečaj valut, vzdržni položaj javnih financ in skladnost pravnih redov držav članic, zlasti predpisov, ki se nanašajo na centralne banke. Kriteriji omogočajo vstop v EMU le državam s stabilno monetarno in fiskalno politiko, kar lahko omogoči tudi stabilnost evra. Tako je morala Slovenija prevzeti pred pristopom k EU evropske predpise, ki se nanašajo na prost pretok kapitala, neodvisnost centralne banke, zagotoviti je morala tudi zdrav bančni sistem in finančno stabilnost v državi.

Predpristopni fazi sledi faza pristopa k EU. Slovenija je 1. maja 2004 postala članica EU. Vstop v EU je leto prej na referendumu podprlo 89,6 % volivcev. Slovenci smo si s članstvom pridobili pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju drugih članic, pravico do celovite konzularne zaščite na veleposlaništvu ali konzulatu katerekoli države članice, pravico voliti predstavnike v Evropski parlament. Banka Slovenije je postala z vstopom v EU del ESCB, ne pa tudi Evrosistema, guverner Banke Slovenije pa je postal član razširjenega Sveta ECB. V tej fazi so za Slovenijo veljale določbe, ki se nanašajo na Ekonomsko Unijo, ne pa tudi tiste, ki se nanašajo na monetarno unijo.

Tretja faza je faza sodelovanja v ERM II. To obdobje je bilo med 28. junijem 2004 in 1. januarjem 2007. V tej fazi se je v medsebojnem dogovoru določil centralni tečaj evra za valuto vsake države članice EU. Svet EU je določil tečaj s soglasjem držav članic, ki že imajo evro in s soglasjem držav članic, ki evro uvajajo ter na predlog Evropske komisije in po posvetovanju z ECB. Centralni tečaj menjave je $1 \text{ EUR} = 239,640 \text{ SIT}$. Ta tečaj se uporablja za preračunavanje iz tolarjev v evre in obratno. Prepovedano je uporabljati inverzno menjalno razmerje ($1 \text{ SIT} = 0,00417 \text{ EUR}$). Kriterij stabilnost deviznega tečaja, sodelovanje v ERM II najmanj dve leti v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez devalvacije valute, je

Slovenija izpolnila po preteku dveh let. V tej tretji fazi se je samostojnost monetarne politike zmanjšala.

Zadnjo fazo predstavlja uvedba evra. Sloveniji je uspelo, da je brez večjih strukturnih neravnovesij izpolnila stroge konvergenčne kriterije. Svet EU je sprejel sklep, da lahko Slovenija uvede evro 1. januarja 2007. Danes, po uvedbi evra, je Banka Slovenije postala del Evrosistema in prenesla pristojnost glede vodenja monetarne politike na Evrosistem.

Slovenija se je odločila za scenarij velikega poka. Po tem scenariju je evro kot edina knjižna in denarna valuta zamenjal tolar v trenutku. Scenarij velikega poka vključuje tudi 14-dnevno obdobje dvojnega obtoka, ki se je izteklo 14. januarja 2007. Tako je evro postal zakonito plačilno sredstvo v Republiki Sloveniji. Vsi bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro, imajo status zakonitega plačilnega sredstva, ne glede na bankovce visokih apoenov (200 € in 500 €). Slovenija je pri uvedbi upoštevala izkušnje držav, ki so že uspešno uvedle prehod na evro.

Slovenija se je odločila za svoje evrske kovance. Kovanci so različno veliki in se razlikujejo po barvi, teži in debelin. Posebnost slovenskih evrskih kovancev je, da imajo ob zunanjem robu izpisan napis »Slovenija«, s čimer naj bi dosegli prepoznavnost po celi Evropi. Za kovance je značilno, da imajo enotno evropsko sprednjo stran ter nacionalno oblikovano hrbtno stran. Nacionalno oblikovana hrbtna stran označuje, v kateri državi je bil kovanec izdan. Vsi evrokovanci, ne glede na različne nacionalne strani, so plačilno sredstvo na celotnem evroobmočju.

Evrobankovci pa so v vseh državah evroobmočja enaki. Zaradi različnih barv in velikosti jih je mogoče preprosto ločiti. Na bankovcih je predstavljeno sedem obdobjev evropske kulturne zgodovine: klasika, romantika, gotika, renesansa, barok in rokoko, arhitektura železa in stekla ter moderna arhitektura. Stili poudarjajo tri elemente, kot so: okna, vrata in mostove. Okna in vrata, ki so na sprednjih straneh, simbolizirajo odprtost in sodelovanje v Evropi, mostovi pa simbol povezovanja Evrope in preostalega sveta. Nadalje 12 zvezd Evropske unije predstavlja dinamiko in harmonijo sodobne Evrope.

Uvedba evra je prinesla določene prednosti in slabosti. Prednosti so tako za celotno gospodarstvo kot za potrošnike. Evro naj bi v Sloveniji pripomogel k večji konkurenčnosti in oblikovanju stabilnejšega okolja za celotno gospodarstvo ter odpravil tečajna tveganja in stroške menjave denarja. Prav tako bo pripomogel k poenostavitvi poslovanja v podjetjih in v vsakdanjem življenju. Vendar pa je evro prinesel tudi določene slabosti, na katere moramo biti posebno pozorni. Sem uvrščamo razne podražitve, ki pa so bolj izjema kot pravilo. Na večjo vrednost denarne enote se bomo morali kar privaditi, kar je po izkušnjah iz drugih držav tudi določen psihološki šok.

Z uvedbo enotne evropske valute so postale možnosti za ponarejevalce še bistveno večje. To uvrščam med pomembne slabosti, ki jih je prinesla uvedba evra. Predmet

ponarejanja gotovine so tako bankovci kot kovanci. Pristnost bankovcev lahko preverimo na več načinov. Metode za preprečevanje pridobitve ponaredkov bankovcev so otip, pogled in nagib. Tako lahko že v nekaj sekundah ob samem sprejemu ugotovimo ali je bankovec pristen. Poznati pa moramo zaščitne elemente, po katerih se ločijo ponaredki od pravih bankovce. Imamo tudi razne dodatne zaščitne elemente na bankovcih, ki jih je mogoče opaziti s povečevalnim steklom ali z ultravijolično svetilko.

Odkrivanje in prepoznavanje ponaredkov evrobankovcev in kovancev predstavlja eno najbolj zahtevnih področij bančnega, menjalniškega ter tudi vsakdanjega poslovanja.

LITERATURA

- Banka Slovenije. 2007. Vstopna stran. [Http://www.bsi.si/](http://www.bsi.si/) (28.05.2007).
- Banka Slovenije. 2007a. *Evroobmočje*. [Http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=171](http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=171) (28.05.2007).
- Banka Slovenije. 2007b. *Uvajanje evra v Sloveniji*. [Http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178](http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178) (28.05.2007).
- Banka Slovenije. 2007c. *Ponaredki evra v Sloveniji v letu 2006*. [Http://www.bsi.si/bankovci-in-kovanci.asp?MapaId=218](http://www.bsi.si/bankovci-in-kovanci.asp?MapaId=218) (28.05.2007).
- Banka Slovenije in Evropska centralna banka. 2006. *€ naš denar*. Zgibanka. B.k.: b.z.
- Evro-za vse nas. 2007. Vstopna stran. [Http://www.evro.si/](http://www.evro.si/) (28.05.2007).
- Evro-za vse nas. 2007a. *Slovenski evrokovanci*. [Http://www.evro.si/o-evru/slovenski-kovanci/](http://www.evro.si/o-evru/slovenski-kovanci/) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007. Vstopna stran. [Http://www.ecb.int./](http://www.ecb.int./) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007a. *Evrobankovci*. [Http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/html/index.sl.html](http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/html/index.sl.html) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007b. *Varnostna nitka*. [Http://www.ecb.int./bc/euro/look/index.sl.html](http://www.ecb.int./bc/euro/look/index.sl.html) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007c. *Vodni znak*. [Http://www.ecb.int./bc/euro/look/index.sl.html](http://www.ecb.int./bc/euro/look/index.sl.html) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007d. *Pregledni motiv*. [Http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/look/index.sl.html](http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/look/index.sl.html) (28.05.2007).
- Evropska centralna banka. 2007e. *Mikropisava*. [Http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/additional/index.sl.html](http://www.ecb.int./bc/euro/banknotes/additional/index.sl.html) (28.05.2007).
- Informacije o uvedbi evra v Sloveniji. 2007. Vstopna stran. [Http://multum.si/](http://multum.si/) (28.05.2007).

Literatura

- Informacije o uvedbi evra v Sloveniji. 2007a. *Evrosimbol*. [Http://multum.si/evro/pravna_podlaga/evro_simbol](http://multum.si/evro/pravna_podlaga/evro_simbol) (28.05.2007).
- Kobeja, Boris. 2001. *Priročnik za pisce strokovnih besedil: znanstveni aparat*. Koper: Visoka šola za management.
- Kobeja, Boris. 2002. *Napotki za pisanje seminarske in diplomske naloge*. Koper: Visoka šola za management.
- Predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji. 2006. *Evro-moj denar*. [Ljubljana]: Tiskarna SET.
- Ravnik, Marjan. 2006. Evro pred vrati. *Obrtnik*, št.11: 53-56.
- Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije. 2006. *Prihaja evro*. [Ljubljana]: Urad za publikacije.
- Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije. 2006. *Evro pred vrati*. Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije.
- Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih (ZDOCTE). Uradni list RS, št. 101/05.
- Zakon o uvedbi eura (ZUE). Uradni list RS, št 35/02 in 60/04.
- Združenje bank Slovenije. 2006. *Euro za vse nas*. Zgibanka. Ljubljana: b.z.
- Zveza potrošnikov Slovenije. 2007. Vstopna stran. [Http://www.zps-zveza.si/](http://www.zps-zveza.si/) (28.05.2007).

PRILOGE

Priloga 1 Potrdilo o dopolnilnem izobraževanju

Priloga 2 Zaščite na bankovcu za 50 EUR

Izobraževalni center

I Z D A J A

Potrdilo

O DOPOLNILNEM IZOBRAŽEVANJU

šl.030/2004

POSLOVANJE V MENJALNICI

Program

Špela Batista

Ime in priimek

16.12. 1982

rojen/a

2004

je v letu

obiskoval/a in uspešno končal/a program.

22.03. 2004

Ljubljana

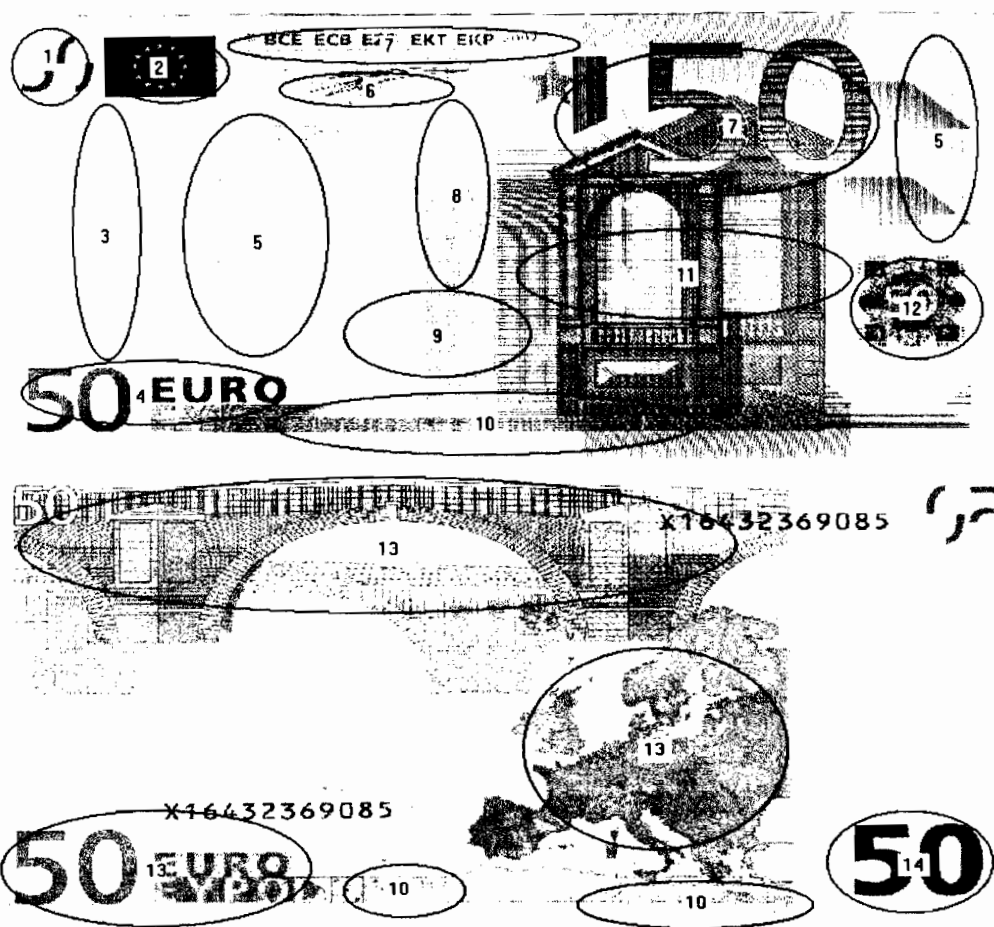
Vodja Izobraževalnega centra
Viljenka Markič Simoneti

Direktor Združenja bank Slovenije
Dušan Hočevar

ZBS | Združenje bank Slovenije

PAPIR	OTIP	BELA SVETLOBA	UV SVETLOBA	OSTALE ZAŠČITE
100 % bombaž z dodatkom veziv	4., 7. Globoki tisk	3. Vodni znak	2. Zastava EU zelena z oranžnimi zvezdicami	12. Hologram-50, portal in mini tekst 50 Euro
Modra, rdeča in zelena vlakna/UV	4., 7. Reliefnost	1. Pregledni motiv-petdeset	5.,9 Krogci in šest zvezd oranžne barve ter šest zelenih	10. Mikrotekst z napisom 50 Euro
Šelesti ima značilen zvok		8. Varnostna nitka z napisom 50 EUR	11. Okna portala v zeleni in rdeči barvi	14. Optično spremenljiva barva
Oranžne barve			13. Most, Evropa, 50 in napis Euro rumen	6. Podris dreds. ECB-UV zelen

